

سازمان خصوصی سازی

طرح ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده منضم به یافته ها و نتایج

۱. مقدمه

بدون شک تضمین کننده موفقیت فرآیند خصوصی سازی و دستیابی به اهداف عالی آن؛ طراحی، تدوین و اجرای یک سیستم هدفمند و کامل نظارتی و ارزیابی عملکرد است، تا با بهره گیری از این سیستم بتوان نقاط مثبت اجرای این برنامه را تقویت و عارضه ها و نکات منفی آن را به حداقل رساند. بر این اساس، سازمان خصوصی سازی از سال ۱۳۸۷ تاکنون هر ساله با استفاده از مدل های متعارف علمی اقدام به ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده به بخش های غیردولتی نموده است. در سال ۱۳۹۶ نیز این سازمان از طریق برون سپاری و ارجاع کار به دو نهاد پژوهشی و کاملاً مستقل از ساختار دولت، اقدام به ارزیابی عملکرد بیش از ۹۰ شرکت واگذار شده کرده است. شرکتهای ارزیابی شده عملاً شرکتهایی هستند که تمام یا بخشی از سهام آنها واگذار شده و به واسطه این واگذاری کنترل این شرکتها به بخش غیردولتی منتقل گردیده است؛ ضمناً حداقل ۳ دوره مالی از واگذاری آنها گذشته است. در این گزارش، بصورت مختصر مدل ارزیابی مورد استفاده در سال مذکور، مراحل اصلی طرح تحقیق، نتایج حاصل از ارزیابی و شرکتهای منتخب و برتر از منظر شاخصهای مدل ارائه می شود.

۲. مدل ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده

مدل ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده به شرح زیر بوده است:

معیار	شاخص	نماد	حداکثر امتیاز	پیش بینی وضعیت	نحوه محاسبه
سودآوری	میزان سود سالانه	NP	۷	B<A	سود خالص به قیمت ثابت
	بازده دارایی‌ها	ROA	۳	B<A	سود خالص نسبت به مجموع دارایی‌ها
	بازده حقوق صاحبان سهام	ROE	۳	B<A	سود خالص نسبت به حقوق صاحبان سهام
	بازده فروش	ROS	۳	B<A	سود خالص نسبت به فروش
	حاشیه سود عملیاتی	OPS	۲	B<A	سود عملیاتی نسبت به فروش
	کارایی عملیاتی	NIE	۲	B<A	سود خالص نسبت به تعداد کارکنان
	جمع			۲۰	
نسبت‌های بدهی	بدهی به دارایی	DOA	۳	B>A	بدهی کل نسبت به دارایی کل
	بدهی بلندمدت به حقوق صاحبان سهام	DOE	۲	B>A	بدهی بلندمدت نسبت به حقوق صاحبان سهام
	جمع			۵	
تسهیلات	میزان جذب تسهیلات جدید	NL	۶	B<A	-
	سهام تسهیلات از بدهی	LOD	۲	B>A	مانده تسهیلات نسبت به کل بدهی
	سهام هزینه مالی از بدهی	FOD	۲	B>A	هزینه مالی نسبت به کل بدهی
	جمع			۱۰	
بهره‌وری	بهره‌وری کل	TP	۸	B<A	نسبت ارزش افزوده به کل داده یا کسر مصارف واسطه
	بهره‌وری نیروی کار	LP	۵	B<A	نسبت ارزش افزوده به هزینه کل نیروی کار
	بهره‌وری سرمایه	KP	۵	B<A	نسبت ارزش افزوده به هزینه استفاده از سرمایه
	بهره‌وری انرژی	EP	۳	B<A	نسبت ارزش افزوده به هزینه انرژی مصرف شده
	بهره‌وری مواد اولیه	RP	۳	B<A	نسبت ارزش افزوده به هزینه مواد اولیه
	جمع			۲۴	

تعداد کل کارکنان	B<A	۱۰	EMP	اشتغال	اشتغال
حفظ تعداد کارکنان نسبت به زمان واگذاری	--	۵	EMPS	حفظ اشتغال	
		۱۵	جمع		
ارزش حقیقی افزایش سرمایه از محل آورده نقدی	B<A	۷	COK	افزایش سرمایه از محل آورده نقدی	سرمایه
ارزش حقیقی سرمایه ثبت شده	B<A	۳	NOK	سرمایه	
		۱۰	جمع		
ارزش حقیقی کل دارایی‌ها	B<A	۲	TA	ارزش کل دارایی‌ها	توسعه
فروش کل حقیقی	B<A	۲	TS	فروش کل	
ثبت برند	B<A	۲	BRAND	ثبت برند	
هزینه تحقیق و توسعه حقیقی	B<A	۲	R&D	هزینه تحقیق و توسعه	
هزینه بازاریابی و تبلیغات حقیقی	B<A	۲	M&A	هزینه بازاریابی و تبلیغات	
ارزش صادرات حقیقی	B<A	۳	EXP	ارزش صادرات	
مالیات پرداختی حقیقی	B<A	۳	TAX	مالیات پرداختی	
		۱۶	جمع		
۱۰۰			جمع کل امتیازات		

در مدل مورد استفاده تمام متغیرهای مطلق با شاخص قیمت مناسب به متغیرهای حقیقی تبدیل شدند. به منظور امتیازدهی هر شاخص باید وضعیت مطلوب مشخص گردد بدین منظور ($B < A$) به معنی مطلوب بدون رشد متغیر مربوطه در دوره بعد^۱ از واگذاری نسبت به دوره قبل^۲ از واگذاری است و ($B > A$) عکس حالت فوق است.

^۱ After

^۲ Before

شاخص میزان جذب تسهیلات جدید در گروه تسهیلات، از تفاوت مجموع وام‌های اخذ شده شرکت با بازپرداخت وام‌های قبلی در صورت جریان وجوه نقد هر سال مالی شرکت‌ها به دست آمده است. ارزش افزوده استفاده شده در محاسبه شاخص‌های بهره‌وری از تفاضل ارزش کل ستانده هر سال شرکت با ارزش مصارف واسطه مورد استفاده در تولید آن ستانده به دست آمده است و همچنین در محاسبه بهره‌وری نیروی کار و بهره‌وری سرمایه از هزینه نیروی کار و هزینه سرمایه سالانه که از صورت‌های مالی استخراج شده است استفاده شده است.

افزایش تعداد کارکنان شرکت به معنی کسب امتیاز بیشتر در دوره بعد از واگذاری نسبت به قبل از آن است شاخص حفظ سطح اشتغال با توجه به الزامی که از طرف سازمان خصوصی‌سازی در جایگاه دستگاه متولی واگذاری به مدیریت جدید شرکت واگذار شده مبنی بر حفظ سطح اشتغال تا ۵ سال بعد از واگذاری ایجاد می‌شود، در کنار شاخص تعداد کارکنان مورد استفاده قرار گرفته است. در معیار سرمایه با توجه به وجود انواع مختلف افزایش سرمایه شرکت‌ها و اهمیت بیشتر افزایش سرمایه از محل آورده نقدی در شرکت واگذار شده، دو شاخص مورد استفاده قرار گرفته است.

پس از تبیین مدل توسط گروه محقق، مراحل اصلی مطالعه به شرح زیر در دستور کار

قرار گرفت:

- ✓ گردآوری اطلاعات مربوط به شرکت‌های واگذار شده
- ✓ بررسی تغییر یا عدم تغییر در وضعیت شرکت‌های واگذار شده
- ✓ تجزیه و تحلیل و بررسی تطبیقی عملکرد شرکت‌های واگذار به تفکیک صنعت
- ✓ مقایسه تطبیقی شرکت‌های واگذار شده در هر صنعت با شرکت‌های شاهد دولتی و خصوصی فعال در همان صنعت
- ✓ بررسی و تجزیه و تحلیل مناسب پیرامون نتایج موفق و ناموفق حاصل از واگذاری شرکت‌های منتخب با انجام مصاحبه‌های عمیق میدانی با مدیران و کارکنان آنها و همچنین مصاحبه با صاحب‌نظران و متخصصان آن صنعت.

۳. نتایج کلی ارزیابی عملکرد شرکتهای واگذار شده

در خصوص نتایج کلی حاصل از اجرای مدل ارزیابی عملکرد، ذکر این نکته ضروری است که اغلب شرکتهای مورد بررسی، در سالهای قبل از سال ۱۳۹۰ واگذار شده‌اند، لذا در سالهای پس از واگذاری، شرایط و مشکلات عدیده ناشی از رکود، تشدید تحریم‌ها، وضعیت نامساعد فضای کسب و کار و بازار سرمایه، تورم و را تجربه کرده‌اند که به عنوان متغیرهای خارجی مؤثر بر عملکرد شرکتهای، اثرات منفی بر عملکرد آنها داشته‌اند؛ لیکن در این ارزیابی، چنین اثراتی لحاظ نشده و بالطبع چنانچه این اثرات در نظر گرفته می‌شد قطعاً عملکرد پس از واگذاری این شرکتهای با رشد مناسب‌تری نسبت به دوره قبل از واگذاری مواجه می‌گردید.

نتایج کلی حاصل از اجرای مدل ارزیابی عملکرد برای ۹۲ شرکت مورد بررسی، برای دوره سه سال قبل از واگذاری و همه سال‌های پس از واگذاری از نظر امتیازات کسب شده برای معیارهای مدل، به شرح زیر می‌باشد.

- ✓ ۵۵ درصد شرکتهای مورد بررسی رشد امتیاز معیار «سودآوری» را تجربه نموده و امتیاز کل شرکتهای در این معیار بعد از واگذاری ۱۲ درصد افزایش داشته است.
- ✓ ۵۰ درصد شرکتهای از نظر امتیاز معیار «تسهیلات» رشد داشته‌اند.
- ✓ ۵۵ درصد شرکتهای در سالهای بعد از واگذاری در امتیاز معیار «بهره‌وری» رشد مثبت داشته‌اند و امتیاز تمامی شرکتهای مورد بررسی در این معیار ۸ درصد رشد داشته است.
- ✓ امتیاز معیار «سرمایه» ۵۲ درصد شرکتهای افزایش یافته است.
- ✓ ۵۳ درصد شرکتهای مورد بررسی در امتیاز معیار «توسعه فعالیت» ارتقاء وضعیت داشته‌اند و امتیاز این معیار برای همه شرکتهای مورد بررسی ۴ درصد رشد کرده است.
- ✓ امتیاز شاخص «بهره‌وری کل» ۶۰ درصد از شرکتهای مورد ارزیابی افزایش داشته است. همچنین در مجموع امتیازات این شاخص برای شرکتهای، ۱۵ درصد افزایش مشاهده می‌شود.
- ✓ ۶۴ درصد شرکتهای توانسته‌اند شاخص «فروش کل» خود را افزایش دهند و در ۴ درصد از شرکتهای کاهش در این شاخص ملاحظه نمی‌شود. مجموع امتیاز این شاخص پس از واگذاری برای شرکتهای، شاهد رشد ۲۶ درصدی بوده است.
- ✓ امتیاز شاخص «سهم هزینه مالی» از بدهی در ۵۷ درصد شرکتهای افزایش داشته و یا کاهش نیافته است.
- ✓ ۶۱ درصد از شرکتهای از لحاظ امتیاز شاخص «سهم تسهیلات از بدهی» رشد داشته و یا تغییری از این لحاظ نسبت به قبل از واگذاری نداشته‌اند.
- ✓ امتیاز شاخص «جذب تسهیلات جدید» در ۶۴ درصد از شرکتهای بهبود یافته و یا کاهش نداشته است.

- ✓ امتیاز شاخص «سرمایه» ۸۶ درصد از شرکتها بعد از واگذاری افزایش یافته و یا کاهش نیافته است. همچنین مجموع امتیاز این شاخص برای شرکتهای مورد بررسی ۳۷ درصد رشد را نشان می‌دهد.
- ✓ ۵۳ درصد از شرکتها از لحاظ شاخص «بدهی بلندمدت به حقوق صاحبان سهام» رشد امتیاز داشته‌اند.
- ✓ ۵۸ درصد از شرکتها امتیاز شاخص «بهره‌وری انرژی» خود را بهبود داده و ۵ درصد تغییری در این شاخص نداشته‌اند.
- ✓ امتیاز شاخص «ارزش صادرات» در ۹۱ درصد از شرکتها افزایش یافته و یا حداقل کاهش نداشته است. همچنین مجموع امتیاز این شاخص در شرکتهای مورد بررسی ۷۹ درصد افزایش داشته است.
- ✓ ۵۷ درصد از شرکتها، امتیاز شاخص «بهره‌وری سرمایه» خود را بهبود داده‌اند و مجموع امتیاز شرکتها در این شاخص، پس از واگذاری، ۱۷ درصد رشد داشته است.
- ✓ امتیاز شاخص «هزینه بازاریابی و تبلیغات» در ۷۵ درصد از شرکتها بعد از واگذاری افزایش یافته و یا کاهش نیافته است.
- ✓ امتیاز شاخص «بهره‌وری نیروی کار» در ۵۴ درصد از شرکتها رشد مثبت داشته است. همچنین مجموع امتیاز این شاخص برای کل شرکتها پس از واگذاری شاهد رشد ۶ درصدی بوده است.
- ✓ ۵۹ درصد از شرکتها بعد از واگذاری امتیاز «گارایی سود» خود را افزایش داده‌اند و مجموع امتیاز این شرکتها در شاخص مذکور، ۱۵ درصد رشد داشته است.
- ✓ امتیاز شاخص «افزایش سرمایه از محل آورده نقدی» در ۵۳ درصد از شرکتها افزایش داشته و یا کاهش نداشته است.
- ✓ امتیاز شاخص «سود خالص» ۵۸ درصد شرکتها پس از خصوصی‌سازی رشد داشته است و رشد ۲۲ درصدی در امتیازات این شاخص برای کلیه شرکتهای مورد ارزیابی قابل مشاهده است.
- ✓ امتیاز شاخص «بازده دارایی‌های» ۵۴ درصد شرکتها رشد یافته است. رشد بازده دارایی‌ها ناشی از فروش دارایی غیر مولد و استفاده بهینه از داراییهای موجود شرکتها بوده است که منجر به افزایش ۱۰ درصدی در مجموع امتیازات این شاخص شده است.
- ✓ ۵۹ درصد از شرکتها با اعمال سیاستهای مدیریتی امتیاز شاخص «بازده حقوق صاحبان سهام» خود را افزایش داده‌اند. در ۲ درصد از شرکتها این بازده نسبت به قبل از واگذاری کاهش نداشته است. همچنین مجموع امتیازات این شاخص برای کل شرکتها پس از واگذاری ۱۲ درصد رشد داشته است.
- ✓ امتیاز شاخص «حاشیه سود خالص» در ۵۱ درصد شرکتها افزایش داشته و ۱ درصد از شرکتها تغییری از این لحاظ نداشته‌اند. همچنین رشد ۴ درصدی امتیاز این شاخص برای شرکتهای مورد بررسی قابل مشاهده است.
- ✓ امتیاز شاخص «ارزش کل دارایی‌ها» در ۶۶ درصد شرکتها افزایش و در ۲ درصد شرکتها تغییر نداشته است. ۵۱ درصد افزایش در امتیاز ارزش کل دارایی‌ها برای شرکتهای مورد بررسی قابل تأمل است.
- ✓ امتیاز شاخص «مالیات پرداختی» در ۶۱ درصد از شرکتها افزایش داشته و یا کاهش نیافته است.
- ✓ ۸۷ درصد از شرکتها امتیاز شاخص «هزینه تحقیق و توسعه» خود را افزایش داده‌اند و یا حداقل کاهشی در این هزینه نداده‌اند.

علاوه بر موارد فوق، نتایج حاصله نشان دهنده بهبود بسیاری از شاخص‌های عملکردی برای مجموع شرکتهای مورد بررسی، از جمله میزان فروش، سود، مالیات پرداختی و ... می‌باشد؛ که در ادامه به برخی از آنها اشاره می‌گردد.

✓ میانگین سالانه متغیر "سود عملیاتی" مجموع شرکتهای مورد ارزیابی، از ۳۵،۱۹۳ میلیارد ریال در سالهای قبل از واگذاری به ۶۷،۶۵۰ میلیارد ریال در سالهای بعد از واگذاری افزایش یافته است. بدین ترتیب این متغیر به میزان ۹۲/۲۳ درصد برای مجموع شرکتهای مورد بررسی رشد داشته است.

✓ میانگین سالانه متغیر "سود خالص" مجموع شرکتهای ارزیابی شده، از ۱۸،۰۶۴ میلیارد ریال برای سالهای قبل از واگذاری با بیش از ۷۲ درصد رشد به ۳۱،۱۵۶ میلیارد ریال برای سالهای پس از واگذاری افزایش یافته است.

✓ مجموع شرکتهای ارزیابی شده در سالهای قبل از واگذاری به طور میانگین ۱۸۶،۳۶۲ میلیارد ریال فروش داشته‌اند که این رقم با بیش از ۱۰۹ درصد رشد در سالهای بعد از واگذاری به ۳۸۹،۷۵۸ میلیارد ریال رسیده است.

✓ میانگین سالانه متغیر "مجموع دارایی‌ها" برای کلیه شرکتهای مورد ارزیابی از ۳۵۶،۱۶۴ میلیارد ریال در دوره قبل از واگذاری به ۶۷۹،۸۰۵ میلیارد ریال در دوره بعد از واگذاری افزایش یافته است که نشان دهنده رشد بیش از ۹۰ درصدی می‌باشد.

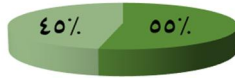
✓ میانگین سالانه متغیر "حقوق صاحبان سهام" کلیه شرکتهای ارزیابی شده در دوره قبل از واگذاری، ۱۷۰،۰۹۳ میلیارد ریال بوده که این میزان برای سالهای پس از واگذاری با بیش از ۵۸ درصد رشد به ۲۷۰،۰۵۸ میلیارد ریال افزایش یافته است.

✓ میانگین سالانه متغیر "افزایش سرمایه از محل آورده نقدی" مجموع شرکتهای ۵۸۰ میلیارد ریال در سالهای قبل از واگذاری به ۱،۰۶۲ میلیارد ریال در سالهای بعد از واگذاری افزایش داشته است؛ که نشان دهنده رشد ۸۳ درصدی می‌باشد.

✓ میانگین سالانه متغیر "مالیات پرداختی" مجموع شرکتهای مورد ارزیابی در سالهای قبل از واگذاری ۶،۵۶۹ میلیارد ریال بوده است که با افزایش ۴۰ درصدی در سالهای بعد از واگذاری به ۹،۳۳۴ میلیارد ریال ارتقاء یافته است.

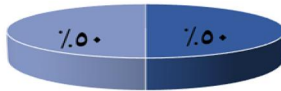
در ادامه وضعیت عملکردی شرکتهای ارزیابی شده، از منظر برخی از معیارهای مدل در قالب نمودار ارائه شده است.

معیار سود آوری

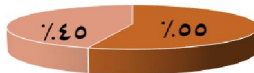
- درصد شرکتهایی با افزایش معیار
- درصد شرکتهایی با کاهش معیار

معیار تسهیلات

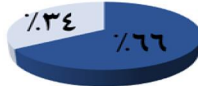
- درصد شرکتهایی با افزایش معیار
- درصد شرکتهایی با کاهش معیار

معیار بهره وری

- درصد شرکتهایی با افزایش معیار
- درصد شرکتهایی با کاهش معیار

معیار بدهی

- درصد شرکتهایی با کاهش معیار
- درصد شرکتهایی با افزایش معیار

معیار توسعه

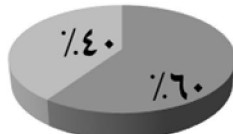
- درصد شرکتهای با افزایش معیار
- درصد شرکتهای با کاهش معیار

معیار سرمایه

- درصد شرکتهای با افزایش معیار
- درصد شرکتهای با کاهش معیار

معیار اشتغال

- درصد شرکتهای با کاهش معیار
- درصد شرکتهای با افزایش معیار

۴. معرفی شرکتهای برتر و منتخب واگذار شده از نظر شاخصهای عملکردی مدل

در کنار اجرای مدل ارزیابی عملکرد مورد نظر برای تعداد ۹۲ شرکت واگذار شده به بخش غیر دولتی، سازمان خصوصی‌سازی به منظور تشویق و حمایت از شرکتهای برتر از نظر معیارها و شاخص‌های عملکردی، اقدام به رتبه‌بندی شرکتهای مورد بررسی از نظر معیارها و شاخص‌های مدل مذکور نموده است. طبق رتبه‌بندی صورت پذیرفته، شرکتهای برتر و منتخب از نظر کل معیارها و همچنین دو معیار اشتغال و بهره‌وری (به عنوان مهمترین معیارهای مد نظر این سازمان)، که شایسته تقدیر در همایش ملی ارزیابی عملکرد خصوصی‌سازی در اجرای سیاستهای کلی اصل (۴۴) قانون اساسی شناخته شده‌اند، به شرح جدول زیر است.

ردیف	نوع رتبه	نام شرکت	معیار تعیین رتبه
۱	برتر	پتروشیمی تبریز	کل معیارهای مدل
۲		سیمان زابل	اشتغال
۳		پخش سراسری کالای کالبر (سردخانه زراعی عاجکو سابق)	بهره‌وری
۴	منتخب	مهندسین مشاور زاینده آب	کل معیارهای مدل
۵		پتروشیمی رازی	
۶		سیمان هگمتان (سهامی عام)	اشتغال
۷		پتروشیمی پردیس	
۸		تولید پمپهای بزرگ و توربین آبی (پتکو)	نیر پارس
۹			